

Eläkkeensaajien asumistuki muuttuu – missä eläkeläisellä on varaa

asua? – kokemuspuheenvuoro eduskunnan kansalaisinfossa 20.10.2015

Pirkko Justander, vammais- ja köyhyysaktivisti

Mikäli vammainen henkilö ei vaikean vammansa vuoksi milloinkaan työllisty, joutuu hän elämään minimituloilla (takueläke/hoitotuki/eläkkeensaajan asumistuki/toimeentulotuki, jota annetaan yleensä lääkkeisiin/julkisen terveydenhuollon asiakasmaksuihin kuten sairaalapäivämaksu) koko elämänsä.

Mittaan tätä köyhyyttä kahdella mittarilla:

Ensimmäinen on Iltapäivälehti vai appelsiini. Vammainen henkilö punnitsee kaupassa ostaako viikonlopuksi appelsiineja ruumiin vai viikonvaihteen iltapäivälehdien mielen virkistykseksi. Toinen, syvempi köyhyys tulee silloin kun henkilö arpoo ostaako leipää vai lääkkeitä.

Olen kokenut "Iltalehti vai appelsiini"- köyhyiden syksy 1999- syksy 2002. Elin silloin pelkällä täydellä kansaneläkkeellä. Lokakuusta 2002 lähtien olen työllistynyt järjestökentälle. Silloisen kansaneläkkeen, nykyisen takueläkkeen hyvä puoli on siinä, että sen voi joko jättää lepäämään tai sen ohessa voi tienata eläkkeen suuruisen summan kuukaudessa. Työ on pitänyt minut pois toimeentulo- ja asumistukiluukulta pois. Vammaisten henkilöiden työllistyminen ei kuitenkaan ole helppoa. Vain noin kaksi kymmenestä vammaisesta on työssä.

Juuri ennen työllistymistäni huomasin Tiimarissa, että minulla ei ollut varaa ostaa 4:ää kuulakärkikynää yhtä aikaa. Kun menin työhön, minulla oli jäljellä 3 ehjät sukkahousut ja sen verran vaatetta, että kehtasin tulla ihmisten ilmoille. Seuraava askel olisi ollut tipahtaa leipää vai lääkkeitä – köyhyyteen. Pelkästään Iltalehti vai appelsiini-kokemus on lähtemätön, eikä pelko milloinkaan lopu. Sen kanssa on vain opittava elämään.

Siksi hallituksen esitys eläkkeensaajan asumistuen leikkaamisesta on vienyt minulta, joka myös olen kipupotilas, viimeisetkin yönöt sekä mielenrauhan, enkä muista mitään muuta yhteiskunnallista asiaa, joka olisi nakertanut elämäniloani siinä määrin kuin tämä. Leikkaaminen koskettaa noin 65.000 työkäistä vammaista tai pitkäaikaissairasta, joukossa monia asiakkaitani sekä monia "ainavammaisia" minulle rakkaita ystäviäni.

Minulla on mukana tuore tosikertomus siitä miten henkilö, joka ei ole voinut päivääkään vammansa vuoksi työtä tehdä ajattelee elämästään ja tulevaisuudestaan (alleviivaukset ovat minun):

"Olen 45 vuotias syntymästäni saakka liikuntavammaisen henkilö. Vaikean vammai vuoksi en ole koskaan ollut työelämässä. Kuukausituloina minulla on takueläke 746,57 euroa sekä eläkkeensaajan korotettu hoitotuki 155,57. Maksan asumistuen jälkeen tuloistani vuokraa vielä 187 euroa joka kuukausi. Se on enemmän kuin hoitotukeni. Asuntooni on tehty muutostöitä. Talossa on hissi, jossa on itsestään aukeavat ovet. Voidakseni asua itsenäisesti, tarvitsen paljon esteettömyyttä. Asunnon vuokra olisi halvempi, jos voisni asua vaikka hissittömän luhtitalon kolmannessa kerroksessa.

Joka vuosi minulla täyttyy matkakatto, joka tänä vuonna on 272 euroa sekä lääkekatto 612,62 euroa. Joudun käyttämään 9:ää lääkettä päivittäin. Kummatkin katot täyttyvät yleensä maaliskuussa, joten alkuvuosi on aina yhtä taiteilua. Olisikin paljon helpompi

maksaa tasaisesti noin 74 euroa kuukaudessa kattoja läpi vuoden, kuin irrottaa rahaa melkein 300 euroa kolmena ensimmäisenä kuukautena. Terveystuon katto (679 euroa) minulla ei mene joka vuosi mene täyteen, mutta hyvinäkin aikoina käyn noin joka kolmas kuukausi poliklinikalla. Siinä kuussa tulee vielä lisälaskua 32,10 euroa . Sairaalajaksot ovat sitten vielä asia erikseen ja tuottavat lisälovia kukkeroon. Niitä on viimeisten vuosien aikana ollut ihan riittämiin.

Sähköstä maksan noin 35 euroa kuukaudessa. Liikun sähköpyörätuolilla ja minulla on niitä kaksi, toinen sisälle ja toinen ulos. Lisäksi minulla on hengityksen apulaite ja happirikastin. Nämä kaikki laitteet näkyvät luonnollisesti sähkölaskussani. Minulla on sekä lankapuhelin, että kännykkä. Lankapuhelin siksi, että siihen on kytketty turvapuhelin.

Varovasti arvioiden puhelinkulut ovat turvapuhelimen kanssa noin 70 euroa kuukaudessa. Ennen vuotta 2011 sain yleensä maksusitoumuksen lääkkeisiin. Sitten tuli takuueläke ja minulle ilmoitettiin, että tuloni ovat sen verran suurentuneet, että enää en saa. Minun kohdallani takuueläke siis merkitsi, että maksan itse entistä enemmän oman vammani kuluja.

Ensi vuosi pelottaa. Hallitusohjelman mukaan indeksit jäädytetään, eläkkeensaajan asumistuki lasketaan yleisen asumistuen tasolle. Lääkekorvaukset pienenevät ja taksimatkojen omavastuut nousevat. Veron korotus on tulossa sähkөөn, kiinteistöveroon sekä lämmitykseen.

Minunkin tuloni tulevat väijäämättä pieneneään entisestään. Pakko on mennä taas toimeentuloluukulle. Hallitusohjelman laatijat eivät ole ollenkaan huomioineet, että vaikeasti vammaisen takuueläkeläisen pienituloisuus ei ole vuoden eikä kahden asia vaan siinä on kyse koko aikuisiän kestävästä niukkuudesta ja vaihtotaloudessa elämisessä. Esimerkiksi äkkilähdöt rantalomille tai tammialennusmyynnit on ollut pakko vaihtaa jo vuosikymmeniä sitten terveydenhuollon- sekä matka- ja lääkekaton kerryttämiseen. Hetkellisesti on ollut jo pakko tehdä valintoja leivän ja lääkkeen välillä. Huolettaa todella mistä minä muka vielä pystyn supistamaan ja millä minä ensi vuonna elän?"

Päätän tämän puheenvuoron kirjailija Tito Collianderin sanoihin, jotka löytyvät Invalidiliiton vuonna 2010 ilmestyneestä köyhyysohjelmasta:

AINA TULEE MUISTAA IHMISEN HAURAUUS JA LEIVÄN TÄRKEYS!

www.invalidiliitto.fi/koyhyys